

STYRDOKUMENT

Klimatprogram Eskilstuna

Beslutad när	2022-11-10 § 251
Beslutad av	Kommunfullmäktige
Diarienummer	KSKF/2021:7
Ersätter	KSKF/2016:214, KSKF/2011:158
Gäller för	Samtliga nämnder och kommunala bolag
Gäller fr o m	2022-12-01
Gäller t o m	Tillsvidare
Dokumentansvarig	Miljö- och Samhällsbyggnadsdirektör
Uppföljning	Vid behov

Program

Ett program är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla vad som ska uppnås inom ett område. Det tar inte ställning till utförande, prioriteringar och metoder. Program ska vara långsiktiga och ej tidsbegränsade. Om det ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska det beslutas av kommunfullmäktige, i annat fall av berörd nämnd.

Plan

En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer samt vara tidsbegränsad. Om den ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige, i annat fall av berörd nämnd.

Policy

En policy är ett styrande dokument som ska visa ett övergripande förhållningssätt och som ska tjäna som vägledning inom ett område, med angivande av övergripande mål och värden som ska eftersträvas. Policys ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Riktlinje

En riktlinje är ett styrande dokument som ska säkerställa ett korrekt agerande och god kvalitet i handläggning och utförande. Riktlinjer kan vara tidsbegränsade eller ej tidsbegränsade. Om den ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige, i annat fall av berörd nämnd.

Innehåll

1 Inledning.....	3
2 Bakgrund.....	4
3 Mål.....	5
4 Vägen till målet.....	6
4.1 Steg för minskad klimatpåverkan	6
4.1.1 Kartlägga	6
4.1.2 Sätta mål	7
4.1.3 Göra	7
4.1.4 Berätta.....	7
4.1.5 Följa upp.....	7
4.2 Fem fokusområden	7
4.2.1 Transportera och resa hållbart	8
4.2.2 Använd och producera energi effektivt.....	8
4.2.3 Bygga, reovera och anlägga med låg klimatpåverkan	8
4.2.4 Konsumera och producera medvetet.....	8
4.2.5 Lagra och ta upp växthusgaser.....	9
4.3 Samarbete, stöd och uppföljning.....	9

1 Inledning

Den 14 december 2017 fastslog Kommunfullmäktige Eskilstunas vision 2030 som tagits fram i bred samverkan med boende och aktiva inom den geografiska platsen Eskilstuna kommun. Målbilderna beskrivs utifrån ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet i rubrikerna:

- En hållbar livsstil
- Ett gott liv
- Ett aktivt arbetsliv och ett modigt näringsliv

Visionen lyfter fram Eskilstuna som en global ledstjärna inom miljöområdet där det är lätt att leva klimatsmart och ha en medveten livsstil. Både industri och landsbygd lyfts fram och kopplas till handlingskraft tillsammans med ett hållbart och innovativt företagande. Våra modiga innovationer för hållbar utveckling exporteras världen över och vi är en del av ett internationellt centrum för förnybar energi. Visionen anger också att Eskilstuna är en attraktiv plats där vi känner gemenskap och framtidstro.

Samtidigt står vi i en global transformation för att bekämpa klimatförändringarna som tillsammans med förlusten av biologisk mångfald är en av vår tids största utmaningar och ett verkligt och obestridligt hot mot hela vår civilisation. Utsläppen av växthusgaser fortsätter att stiga och som följd riskerar vi att nå en genomsnittlig global uppvärmning som överstiger två grader, vilket skulle få allvarliga konsekvenser för ekosystem, havsförsurning, mänsklig säkerhet, matproduktion, vattentillgång, hälsa och ökad risk för naturkatastrofer.

För att nå visionen om ett gott liv krävs att alla aktörer, ända ner på individnivå, bidrar till en klimatomställning. Aktörer behöver både få och ge varandra bättre förutsättningar att ställa om till långsiktigt hållbara livsstilar och affärsmodeller.

Klimatprogrammet syftar till att visa vilken riktning aktörer kan ta för att bidra till visionen och målet om en klimatpositiv plats 2045 utifrån egna förutsättningar.

Kommunorganisationen, som en av Eskilstunas alla aktörer har en särställning i klimatomställningsarbetet. Dels genom det faktum att det är kommunfullmäktige som beslutar om klimatprogrammet, dels genom det ansvar och inflytande kommunorganisationen har för plan- och byggfrågor samt samhällsservice såsom skola, vård och omsorg, krishantering, vatten, miljö- och hälsoskydd, avfallshantering med mera. Kommunorganisationen har alltså en särskild roll i klimatomställningen, men det är bara *tillsammans* som Eskilstunas aktörer kan nå klimatmålet.

Det är också tillsammans som aktörer kan skapa ett attraktivt och konkurrenskraftigt Eskilstuna både nationellt och internationellt. Nu är tid

att se möjligheter, samarbeta, stödja, utveckla och våga. Likaså att innovera, pröva och skala upp framgångsrika lösningar som bidrar till det systemskifte som krävs för att nå målen.

2 Bakgrund

Den 15 september 2015 fattade världens ledare beslut om 17 globala mål, Agenda 2030. De globala målen är integrerade och odelbara vilket betyder att framgång krävs inom alla mål för att vi ska lyckas med genomförandet. I samband med beslutet fastställdes även mål 13 som anger att omedelbara åtgärder ska vidtas för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser. Det handlar bland annat om att öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar, stärka motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade faror och katastrofer samt att integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering.

Detta klimatprogram är avgränsat till att omfatta övergripande målsättningar för att minimera utsläpp av växthusgaser. Att andra relevanta mål hanteras i genomförandet av programmet är dock av stor vikt. Här behöver både ett gemensamt och individuellt ansvar tas vid planering och genomförande av åtgärder.

Den snabba förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster, är tillsammans med klimatförändringarna, det största hotet mot allt levande på vår planet, två parallella kriser som är starkt sammankopplade. En lösning som enbart fokuserar på klimatet riskerar därför att leda till nya problem för den biologiska mångfalden, och tvärtom.

(Mål 16 Ekosystem och biologisk mångfald, FN:s konvention om biologisk mångfald)

I Parisavtalet fastslås att klimatomställningen ska ske med hänsyn till mänskliga rättigheter och att den ska främja jämställdhet. Barns rättigheter och perspektiv behöver inkluderas i klimatarbetet eftersom barn, precis som fattiga människor och kvinnor, är extra utsatta för risker att förlora sin hälsa, sin framtid och sina liv på grund av klimatförändringarna.

(Mål 5 Jämställdhet, 10 Minskad ojämlikhet, FN:s konvention om barnets rättigheter)

Klimatomställningen handlar alltså inte bara om att minska växthusgasutsläpp utan om att samtidigt skapa bättre förutsättningar för ett gott liv för alla. Biologisk mångfald, jämställdhet mellan kön och generationer, arbete, folkhälsa och i princip alla målområden de globala målen påverkar och påverkas av klimatförändringarna.

Människor som bor och verkar inom Eskilstuna kommun bidrar idag till negativ klimatpåverkan genom att via sin produktion och konsumtion generera mer utsläpp av växthusgaser både lokalt och globalt, än vad som hinner fångas upp av grönska, hav och teknik. Eftersom en del växthusgaser kan ligga kvar i atmosfären i hundratals år har vi byggt upp ett lager av växthusgaser som inte hunnits brytas ner, utan fortsätter bidra till global

uppvärmning. Därför krävs att våra utsläpp minskar exponentiellt*, omedelbart och successivt.

** Utsläppen behöver minska med samma procent årligen. Det kan illustreras genom att utsläppen minskas enligt en böjd graf, ungefär som en skidbacke - till skillnad från en linjär graf som är rak.*

3 Mål

Eskilstunas klimatavtryck ska successivt övergå från att vara negativ till att bli positiv och vi ska arbeta i enlighet med Parisavtalet för att begränsa den globala uppvärmningen till väl under två grader. För att bidra till globala och nationella klimatmål samt Eskilstuna vision 2030 är det långsiktiga målet ett klimatpositivt* Eskilstuna 2045.

Mål:

- **Ett klimatpositivt Eskilstuna 2045**

För att det ska vara möjligt att nå det långsiktiga målet behöver alla som bor och verkar i Eskilstuna kommun bidra och utsläppsminskningen ske exponentiellt i enlighet med vad den regionala koldioxidbudgeten visar**. Det innebär att de större utsläppsminskningarna måste ske redan i tidigt skede. Detsamma gäller för övriga växthusgaser samt de konsumtionsbaserade utsläppen.

Delmål:

- **Minska det totala nettoutsläppet av territoriella*** växthusgaser med cirka 80 procent mellan 2020 och 2030.**
- **För konsumtionsbaserade utsläpp bör motsvarande minskningstakt följas eller hållas i linje med nationella mål när de beslutas.**

Det bör noteras att det finns ett utrymme för klimatkompenserade**** åtgärder för att nå både kort- och långsiktigt mål.

**Att vara klimatpositiv innebär att bidra till att kapsla in mer växthusgaser än vad man bidrar till att släppa ut.*

*** Södermanlands läns koldioxidbudget. Koldioxidbudgeten utgår från senaste IPCC-rapporten och utifrån en global rättvisaspekt. Metoden ska vara forskningsbaserad (för närvarande Tyndall-modellen) Endast koldioxidutsläpp omfattas.*

****Utsläpp som sker inom Eskilstuna kommuns geografiska område*

*****Klimatkompenserade åtgärder kan ske genom aktiv inlagring av växthusgaser. Det kan också ske genom att köpa klimatkompensation genom organisationer som erbjuder certifierade och verifierade klimatprojekt kontrollerade av oberoende part. Klimatkompensationen ska komplettera, inte ersätta, aktiviteter som leder till minskade utsläpp i hela värdekedjan.*

4 Vägen till målet

Klimatprogrammet ska vara vägledande för företag, politiskt styrda och idéburna organisationer och invånare i Eskilstuna kommun. Varje individ kan bidra till att nå klimatmålet utifrån egna förutsättningar på de områden individen har rådighet, oavsett om man företräder sig själv eller en organisation.

Klimatprogrammet anger målen för ett gemensamt klimatomställningsarbete och visar inom vilka områden aktörer kan bidra och vad som behöver prioriteras.

Programmet är formulerat på en övergripande nivå för att innehållet inte ska riskera att snabbt bli inaktuellt och för att passa både små och stora företag, föreningar, offentlig verksamhet och andra organisationer som på olika sätt ska kunna koppla an sitt klimatarbete till programmet och dess övergripande mål. Respektive aktör och verksamhet har bäst förutsättningar att identifiera vilka aktiviteter som ger störst effekt både på kort och lång sikt, samt bäst förmåga att tillsammans med andra nå innovationshöjd inom sina områden.

De övergripande programmålen och arbetssättet ska vara lätt att knyta an till och fungera som en katalysator för beslutsfattande. Målen kan nås om alla aktörer bidrar, men var och en tar själva beslut om och hur de bidrar inom de områden där de har rådighet. Aktiviteter för klimatomställning handlar både om att minska den egna klimatpåverkan och att skapa förutsättningar för andra att minska sin klimatpåverkan.

Kraven och förväntningarna på att företag och organisationer ska minska sin klimatpåverkan blir allt högre, både från myndigheter och andra aktörer på marknaden. Att företag och organisationer tydligt ställer om sina verksamheter påverkar därför hela Eskilstuna positivt. Det skapar förutsättningar för ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv där Eskilstuna ses som en attraktiv plats för att bo, verka och besöka.

Under följande rubriker framgår hur aktörer kan bidra till att tillsammans med andra nå målet

4.1 Steg för minskad klimatpåverkan

Många företag och organisationer arbetar redan aktivt med klimatomställning och vidtar ambitiösa klimatåtgärder för att utveckla och framtidssäkra verksamheten. Följande steg för steg-process kan alla slags aktörer anamma för att sätta egna klimatmål och genomföra dem.

4.1.1 Kartlägga

Det första steget är att lära sig mer om hur den egna klimatpåverkan ser ut och hur klimatpåverkan kan minskas både direkt och indirekt*.

Det finns flera verktyg för att kartlägga sina utsläpp både på individnivå såväl som för små och stora organisationer. Exempel är Svenska

miljöinstitutets applikation Klimatkontot för privatpersoner eller standarden Greenhouse Gas Protocol (GHG) som används internationellt av företag och organisationer.

** Direkta utsläpp avser de utsläpp som organisationen/individerna direkt ger upphov till och själv har kontroll över. Med indirekta utsläpp avses de utsläpp som sker från de leverantörer som levererar de varor och tjänster som köps in. De går att påverka genom att välja varor och tjänster som har mindre klimatpåverkan.*

4.1.2 Sätta mål

Det andra steget är att sätta egna mål och göra plan för hur och när aktiviteterna ska genomföras. Aktiviteterna bör bidra till att minska den egna negativa klimatpåverkan och att öka den positiva klimatpåverkan*. Med tanke på hur kraftiga utsläppsminskningar som krävs för att nå målet är det bra att sträva efter att åstadkomma stora effekter så tidigt som möjligt. De fem fokusområden som lyfts fram i programmet anger inom vilka områden aktörer särskilt kan bidra genom att prioritera sina insatser.

**Att bidra till en positiv klimatpåverkan kan innebära aktiviteter som bidrar till att kapsla in växthusgaser eller att skapa förutsättningar för andra att kunna minska sin klimatpåverkan.*

4.1.3 Göra

Det tredje och allra viktigaste steget är att göra, att agera omgående. Det är handling som räknas. Vissa aktiviteter är relativt enkla och billiga att genomföra, som exempelvis har coronapandemin lärt oss använda digitala mötestekniker istället för att resa. Använd sunt förnuft tillsammans med konkreta data där det finns. Alla svar finns inte idag utan kunskaperna utvecklas över tid.

4.1.4 Berätta

Det fjärde steget handlar om att kommunicera sina målsättningar och aktiviteter med sina intressenter såsom medarbetare, kunder, leverantörer eller som privatperson – sin familj, vänner, kollegor och leverantörer av varor och tjänster.

4.1.5 Följa upp

Genom att följa upp arbetet, fira när det gått bra, och dela sina erfarenheter med andra så ökar möjligheterna till en snabbare klimatomställning.

4.2 Fem fokusområden

Utifrån Eskilstunas klimatpåverkan och de lokala förutsättningar som finns så har fem fokusområden valts ut som särskilt viktiga att prioritera. Dessa områden är extra viktiga att samlas kring och kommer att genomsyra det fortsatta arbetet med att genomföra programmet. Programmets fokusområden kommer vara aktuella under en längre tid, medan åtgärder och aktiviteter kommer att behöva ha en högre förändringstakt eftersom

teknik, normer och styrning från myndigheter utvecklas snabbt inom klimatområdet.

4.2.1 Transportera och resa hållbart

Transporter är det största enskilda utsläppsområdet och omfattar inrikes resor samt utrikes flyg och sjöfart. I Eskilstuna finns relativt goda förutsättningar för hållbara transporter. Nästan 70% av Eskilstunas befolkning bor inom fem kilometers radie från något av våra stadscentrum och det finns goda möjligheter att gå, cykla, åka buss och tåg eller ladda sitt elfordon.

Inom den geografiska platsen har kommunkoncernen en särskild roll att skapa förutsättningar för ett transport- och energieffektivt samhälle och fossilfria* resor. Det pekas tydligt ut i den kommunala översiktsplanen samt i trafik-, cykel- och kollektivtrafikplanen. Kommunen kan också se till att befintliga och kommande logistikområden ger företag förutsättningar att transportera varor hållbart. Men den viktigaste förändringen ligger i att tänka om kring hur vi förflyttar oss och varor mellan oss, både lokalt och globalt.

** Fossilfria resor betyder att transportmedlet inte drivs av fossila bränslen som olja, kol eller naturgas.*

4.2.2 Använd och producera energi effektivt

Behovet av el kommer att öka på grund av överflyttning från fossila bränslen till el och tack vare att Eskilstuna växer med fler Eskilstunabor och nya etableringar. Effekt- och kapacitetsbrist innebär att vi behöver energieffektivisera, producera mer el lokalt och att jämna ut belastningen på elnätet på olika sätt. En väl utbyggd fjärrvärme med låg klimatpåverkan och produktion av el i det lokala kraftvärmeverket ger goda förutsättningar för fortsatt låga utsläpp från uppvärmning och elproduktion. Även om både el och värme produceras lokalt redan nu behöver fler aktörer bli lokala elproducenter och fler använda fjärrvärme där det finns för att möta det ökade behovet av el.

4.2.3 Bygga, renovera och anlägga med låg klimatpåverkan

Eskilstuna växer och i översiktsplanen tas det höjd för att kunna bygga 15 000 nya bostäder fram till 2030. Det motsvarar ca 1500 nya bostäder i snitt per år. Utöver det sker företagsetableringar, behov av ökad infrastruktur och samhällsservice, samt renovering och underhåll av befintligt bestånd. Byggandet påverkar Eskilstunas förutsättningar under lång tid framöver. Energibehov, byggskedet, materialval, markanvändning och förutsättningar för en hållbar förvaltning över tid är några av de områden berörda aktörer har att hantera.

4.2.4 Konsumera och producera medvetet

Eskilstuna har en etablerad återbruksturism och har lyfts fram både nationellt och internationellt för framsteg inom cirkularitet och återbruk. En hållbar konsumtion och produktion ger inte bara fördelar för miljö och klimat, utan även för ökad konkurrenskraft, tillväxt, ökad sysselsättning,

förbättrad hälsa och minskad fattigdom både på lokal och global nivå. Människor behöver ha kunskap, kompetens och information för att uppnå den medvetenhet som behövs för att kunna agera på ett sätt som bidrar till att nå klimatmålen.

4.2.5 Lagra och ta upp växthusgaser

Även om vi ställer om för att minimera växthusgasutsläppen, kommer vi alltid generera växthusgaser, det är oundvikligt. Skillnaden är att växthusgaserna framåt måste hinna kapslas in för att inte påverka klimatet negativt. Det kan ske genom att maximera ekosystemens kolinlagring och genom att utveckla och använda tekniska lösningar. Sverige och Eskilstuna har goda förutsättningar för att klara lagra in växthusgaser tack vare de stora ytorna av skog och mark.

4.3 Samarbete, stöd och uppföljning

En innovativ samverkansmodell och process ska utvecklas som inspirerar, ger ökad kunskap och ger incitament för ett klimatengagemang hos alla slags aktörer som är verksamma i Eskilstuna kommun. Parallellt ska behovet av stöd för klimatomställning identifieras och kompletteras tillsammans med relevanta aktörer där det är möjligt.

Kommunorganisationen ska utgöra en stödfunktion i ett gemensamt klimatarbete och ansvara för att samordna, kommunicera och följa upp de samlade resultaten.

Den officiella statistiken är grunden för uppföljningen av Klimatprogram Eskilstuna, men även resultat från andra verktyg, enkäter och annan information med vetenskaplig grund kan komma att användas för att ge en bra bild av hur arbetet fortskrider.